

סקירה כלכלית - מסחרית 2010

א. מקרו-כלכלה

אוכלוסיה:	7.8 מיליון נפש
שטח:	41,285 קמ"ר
הבירה:	ברן
המטבע	פרנק שוויצרי
תמ"ג נומינלי (2009):	500.21 מיליארד דולר ¹
תמ"ג במונחי PPP:	345.70 מיליארד דולר
הכנסה לנפש (2009):	67,384 דולר ²
צמיחה כלכלית צפויה (2010):	2.9% ³
שיעור התשואה על אג"ח מדינה לתקופה של 10 שנים:	1.46%

שיטת המשטר: רפובליקה פדראלית, מורכבת מ-26 קנטונים סמי-עצמאיים בענייני פנים. הממשלה הפדראלית מורכבת משבעה שרים המחזיקים את התיקים הקבועים בממשלה. תפקיד נשיא הממשלה, הנושא גם בתואר נשיא הקונפדרציה וראש המדינה, עובר ברוטציה בין השרים פעם בשנה.

שפות רשמיות:

גרמנית (63%), צרפתית (20%), איטלקית (8%), רומאנש (0.5%) אחרים (8.5%)

¹ מקור הנתונים של הסקירה: WTO אם לא מצוין אחרת

² במונחים נומינליים. מקור: IMF

³ מקור: IMF

למרות מחסור במשאבי טבע, הכלכלה השוויצרית היא מהמתקדמות והמשגשגות ביותר בעולם, עם רמות תמ"ג והכנסה לנפש מהגבוהות בעולם. סחר בינ"ל הוא מאז ומתמיד המפתח לשגשוגה של הכלכלה. המדינה תלויה בשווקי יצוא כמקור הכנסה, ובייבוא כמקור לחומרי גלם ואמצעי להרחבת מגוון המוצרים והשירותים המצויים בשוק. לשוויץ מדיניות ליברלית בנושאי סחר והשקעה (פרט לחקלאות), ומדיניות פיסקאלית שמרנית. המערכת המשפטית בשוויץ מפותחת ביותר, החוק המסחרי מוגדר היטב וחוקים ופרקטיות חזקים מגנים על ההשקעות. המטבע - הפרנק השוויצרי - הוא מהיציבים ביותר בעולם ושיעורי האינפלציה נמוכים. המדינה ידועה ומפורסמת בזכות איכותה בגבוהה של המערכת הבנקאית והשירותים הפיננסיים. שוויץ חברה במספר ארגונים כלכליים בינ"ל, ביניהם קרן המטבע הבינ"ל, ארגון הסחר העולמי ו-OECD.

בהיותה מדינה הנסמכת על הייצוא לשם צמיחה כלכלית, ובגלל עובדת היותה מחוברת במידה גבוהה לשוקי מערב אירופה וארה"ב, הכלכלה השוויצרית מושפעת במישרין מהתפתחויות בשווקים אלו. במהלך מרבית שנות ה-90, הכלכלה השוויצרית הייתה החלשה בין כלכלות מערב אירופה, עם צמיחה ממוצעת של 0% בשנים 1991-1997. החל משנת 1997 החלה התאוששות כלכלית, אשר שיאה וסופה נרשמו בשנת 2000 בדמות צמיחה ריאלית של 3%. הכלכלה נכנסה למיתון נוסף בשנים 2001-2003, שהושפע במישרין מההאטה העולמית, אולם התאוששות יפה נרשמה החל משנת 2004. שנת 2005 הסתיימה עם שיעור צמיחה של 1.9%, ואילו בשנת 2007 נרשמה צמיחה של 3.3% - הגבוהה ביותר מאז שנת 2000. המשבר הכלכלי הגלובלי של שנת 2008 השפיע על שוויץ בעיקר עקב תלותה הגבוהה בשווקי היצוא, וגרם לשיעורי צמיחה שליליים בשני הרבעונים האחרונים של 2008 ושני הרבעונים הראשונים של שנת 2009. במחצית השנייה של 2009 נרשמה התאוששות, תהליך אשר העמיד את סה"כ הצמיחה הכלכלית בשנת 2009 על רמה חיובית של 0.7%. בשנת 2010 התחזקה ההתאוששות הכלכלית ותחזית הצמיחה המעודכנת לשנה זו היא כעת 2.9%. הצמיחה הצפויה ב-2011 ע"י הערכות IMF הנה 1.8%.

הכלכלה השוויצרית צוינה ע"י הפורום הכלכלי העולמי (WEF) בדו"ח התחרותיות השנתי, כשנייה בדירוג העולמי בשנת 2008, אחרי ארה"ב. הדו"ח מדרג את שוויץ במקום הראשון במספר מדדים, כגון איכות התשתיות, איכות מכוני המחקר, הוצאת הפירמות על מו"פ, איכות הבנקים ומורכבות הסקטור הפיננסי.

בשנת 2009-2010 דורגה שוויץ במקום הראשון במדד התחרותיות של ארגון ה-WEF.

שעור המועסקים, כאחוז מהאוכלוסייה הכללית בשוויץ הוא הגבוה באירופה. שעור האבטלה עמד בתום אוקטובר 2010 על 3.5% בלבד - נמוך משמעותית לעומת מדינות מערב אירופה.⁴ באופן מסורתי, ובעיקר לאחר מלחמת העולם השנייה שוויץ מהווה "מרכז שירותים" במרכז אירופה. כיום כ-70% מהמועסקים עובדים בסקטור השירותים, לעומת כ-40% בשנת 1960. התפתחות זו מיוחסת בין השאר להשתתפות הגבוהה של נשים המועסקות במגוון נרחב של ענפים תחת סקטור זה.

ב. סחר חוץ והסכמים בינלאומיים

סה"כ ייצוא תעשייתי (2009): 172.8 מיליארד דולר

סה"כ ייבוא תעשייתי (2009): 155.7 מיליארד דולר

יחס סחר לתמ"ג: 111.2

שיעורי מכס ממוצעים נכון ל-2009:

תעשייה: כבילה 2% מיושם 1.9%

חקלאות: כבילה 48% מיושם 36.9%

שיעור המכס מכלל היקף הייבוא: 0.4%

מספר ענפים בסקטור השירותים בהם נלקחו מחויבות בהסכם הגאטס: 115

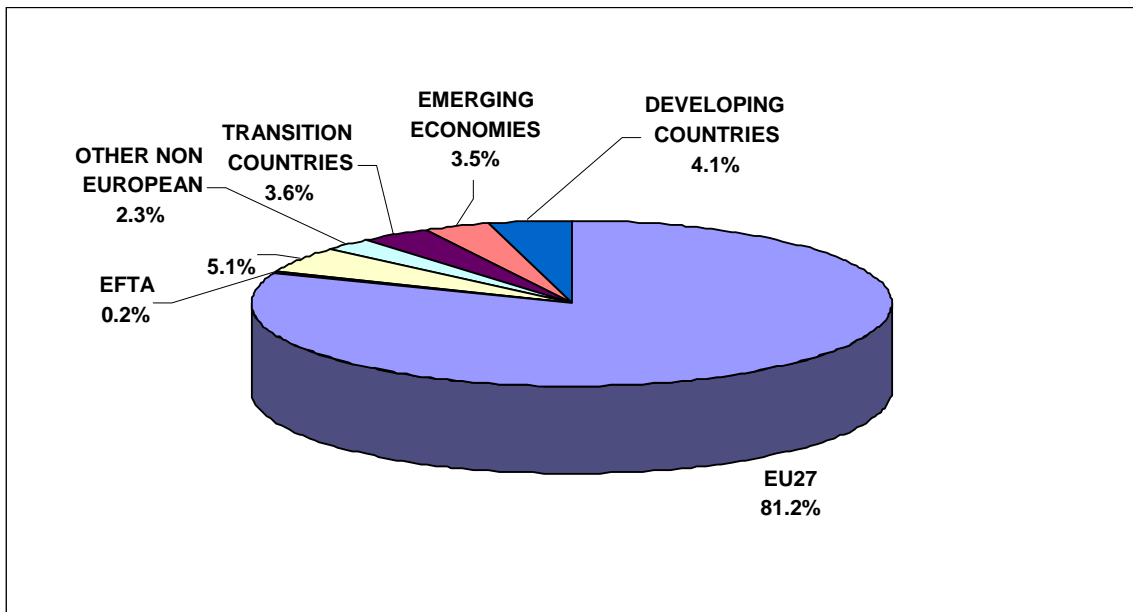
כמדינה קטנה יחסית, ונעדרת משאבי טבע בולטים, שוויץ תלויה במידה רבה בסחר החוץ שלה על מנת לצמוח. לפיכך, מדיניות הסחר השוויצרית היא ליברלית באופן כללי ונסמכת על יישום הלכה למעשה של סחר חופשי, בעיקר במוצרי התעשייה. מנגד, הסקטור החקלאי נותר יחסית מוגן מפני יבוא מתחרה.

שוויץ אינה חברה באיחוד האירופי וב"אזור הכלכלי האירופי" (EEA). תחת זאת, שוויץ חתומה על הסכם "איגוד הסחר החופשי האירופי" (אפט"א - EFTA), בו חברות בנוסף נורווגיה, איסלנד וליכטנשטיין. במסגרת אפט"א, לשוויץ הסכמי אזור סחר חופשי עם המדינות והארגונים הבאים: אלבניה, קנדה, צ'ילה, קולומביה, קרואטיה, מדינות המפרץ הפרסי, מצרים, ישראל, ירדן, לבנון, מקדוניה, מקסיקו, מרוקו, הרש"פ, סרביה, סינגפור, איחוד המכס הדרום-אפריקאי, טוניסיה, דרום קוריאה, תורכיה, יפן ואוקראינה.

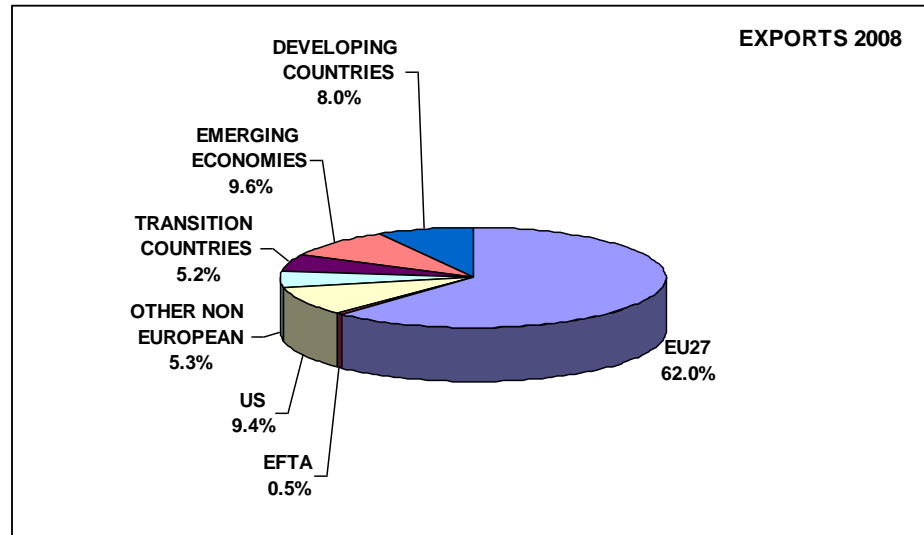
⁴ מקור: נתוני BFS.

ככלל, ההסכמים מאפשרים סחר בתנאי פטור ממכס ומכסה בין 4 מדינות אפט"א ובין השותפות האחרות. חלק מההסכמים מכילים סעיפים העוסקים בסחר בשירותים ומדיניות השקעות (הסכמי "דור שני"). תנאי הסחר במוצרי חקלאות טרייה מוסדרים בפרוטוקולים נלווים להסכם, ומתייחסים לכל חברה באפט"א בנפרד. באופן כללי על הסחר החקלאי מוטלים מכסים גבוהים במקרים רבים, ולמוצרים מסוימים נקבעו מכסות פטורות.⁵

שותפות הסחר העיקריות של שוויץ בשנת 2008⁶

⁵מזכירות אפט"א <http://secretariat.efta.int/Web/ExternalRelations>
⁶הבנק המרכזי www.snb.ch

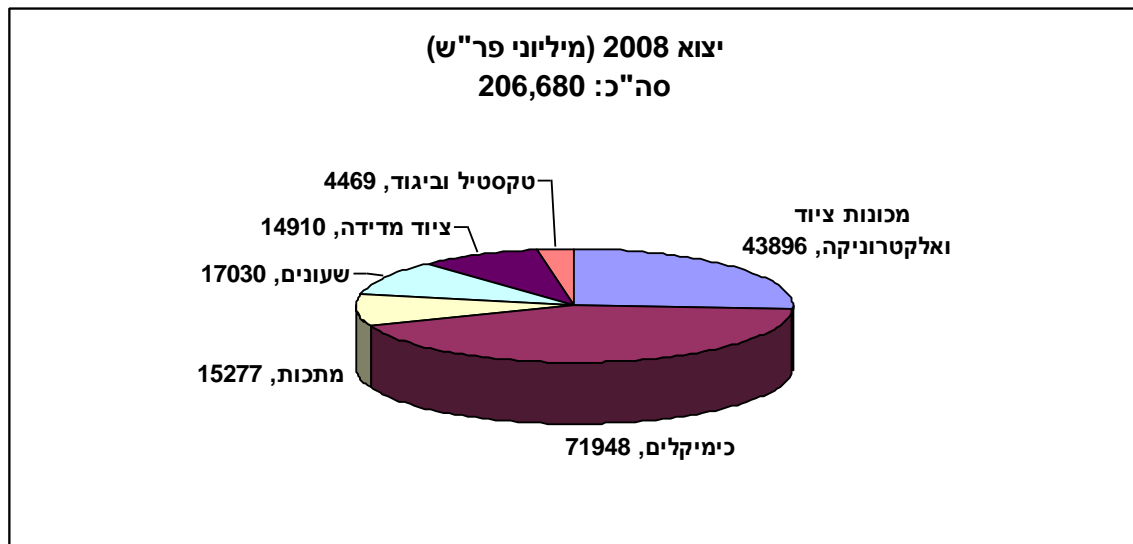

ג. שוויץ והאיחוד האירופי

האיחוד הנו בברור שותף הסחר החשוב של שוויץ, הן ביצוא (כ-60%) והן ביבוא (כ-78%). מבין מדינות האיחוד, גרמניה היא שותפת הסחר החשובה ביותר, עם נתח של כ-35% ביבוא וכ-20% ביצוא מתוך כלל הסחר של שוויץ.

הסחר בין שוויץ למדינות האיחוד מתנהל תחת תנאים של סחר חופשי, מתוקף הסכם אס"ח שנחתם לראשונה ב-1972, ומאז עודכן בשורה של הסכמים בילטרליים על בסיס סקטוריאלי. ב-1999 נחתמו שבעה הסכמים בנושאי תנועת עובדים (שוויץ הינה חלק ממערכת "שנגן" האירופית), תחבורה יבשתית, תעופה אזרחית, חקלאות, מו"פ, תקינה ורכש ממשלתי. למעשה, מכל הבחינות כמעט, השוק האירופי האחד (single market) מכסה גם את שוויץ. יוצאי דופן בולטים הם נושאי תנועת העובדים, וכמובן המטבע.

במשאל עם שנערך בנובמבר 2005 החליטו השוויצרים ברוב קטן להחיל את חופש תנועת העובדים בין שוויץ לאיחוד האירופי גם כלפי בעלי מקצועות מ-10 המדינות המצטרפות החדשות לאיחוד. הדבר נתפס בעיני חלק האיגודים המקצועיים ומפלגות השמאל כאיום ופגיעה בתנאי הסחר והתעסוקה של העובדים המקומיים. בפברואר 2009 החליטו המצביעים השוויצרים ברוב של 60% להאריך את תוקף ההסכם על תנועת עובדים עם האיחוד האירופי ולהחילו גם על שתי המדינות אשר הצטרפו לאחרונה לאיחוד - רומניה ובלגריה.

המאזן המסחרי של שוויץ נמצא בשיפור מתמיד מאז שנת 2000, בעיקר בזכות ביקוש מוגבר למוצרי הייצוא העיקריים שלה (תרופות, כימיקלים, שעונים ומכונות) בשוק האירופי.

ד. שוויץ-ישראל - יחסי סחר בילטרליים

הסחר בין ישראל ושוויץ מתנהל מאז 1993 במסגרת הסכם אזור סחר חופשי (אס"ח), שנחתם בין ישראל למדינות EFTA, בה חברה שוויץ. באופן כללי ההסכם קובע פטור ממכס ומכסה על יצוא לשוויץ של מוצרי תעשייה, בעוד על מוצרי החקלאות והמזון עדיין מוטלים מכסים, אם כי במספר מקרים הם מופחתים.

באופן כללי ההסכם חל על יצוא מישראל כאשר המוצר עומד בכללי המקור והוא משולח ישירות מישראל לשוויץ.⁸ החל משנת 2006 עודכן הסכם הצבירה בין ישראל לאיחוד האירופי, כך שמוצר המיוצא מישראל ועובר דרך שוויץ בדרכו לאחת ממדינות האיחוד האירופי יכול להיחשב כמקורי לצורך הסכם הסחר בין ישראל והאיחוד. בכך עולה חשיבותה של שוויץ כמרכז הפצה של חברות ישראליות המבקשות לעבוד גם עם השוק האירופי המאוחד.

שוויץ מהווה שותפת סחר משמעותית בסחר החוץ של ישראל. הסחר נשלט ברובו ע"י יהלומים ואבנים יקרות, כאשר הנתונים מצביעים על מאזן סחר שלילי עבור ישראל באופן קבוע. הייצוא

⁷ נתוני הבנק המרכזי www.snb.ch

⁸ מידע על הסכם הסחר ישראל-EFTA מצוי באתר <http://www.moital.gov.il> תחת: סחר חוץ -> הסכמים ונושאים בילטרליים -> אפט"א

הישראלי לשוויץ ביצע זינוק מרשים מרמה של כ-350 מיליון בסוף העשור הקודם לכ-900 מיליון דולר בשנת 2005, שלפי הנתונים הייתה שנת שיא ביצוא. היבוא משוויץ לישראל, לעומת זאת, נשאר ברמה דומה לשנת 2004, ואף קטן בקצת, דבר שתרם להקטנה מסוימת של מאזן הסחר השלילי.

בשנת 2006, לעומת זאת, הייצוא הישראלי לשוויץ עמד על 809 מיליון דולר. זאת, בשילוב שנת שיא בייבוא (כ-2.8 מיליארד) הגדילו את הגירעון המסחרי של ישראל מול שוויץ לרמה של 1.96 מיליארד דולר. בשנת 2008 הסחר ההדדי הגיע לרמות שיא חדשות. הייצוא חצה בפעם השנייה ברציפות את רף 1 מיליארד דולר, ועמד על שיא של 1.2 מיליארד. עם זאת עקב הזינוק בייבוא שרשם גידול חד בכל הקטגוריות העיקריות (מזון, חקלאות, כימיקלים ותרופות ויהלומים) והגיע לרמת של שיא של כ-4 מיליארד דולר, הגרעון המסחרי של ישראל מול שוויץ הגיע אף הוא לממדי שיא של כל הזמנים.

בשנת 2009 נרשמה ירידה בהיקף הייצוא אשר עמד על 942 מיליון דולר בלבד. כאמור, יהלומים ואבנים יקרות מהווים באופן שוטף את המרכיב החשוב ביותר בסחר, הן ביצוא של ישראל (כ-85% מכלל היצוא!) והן בייבוא (כ-30%). ללא יהלומים, יצוא הסחורות הישראלי לשוויץ עמד ב-2009 על 119 מיליון \$ בלבד. נתון זה מדגיש ביתר שאת את תמונת הגירעון המסחרי של ישראל מול שוויץ ואת ריכוזיות היצוא ביהלומים מתוך סך הייצוא.

להלן נתוני ייצוא הסחורות לשוויץ בשנת 2009 (נתוני למ"ס):

פרק (HS-2)	ערך (אלפי דולר ארה"ב)
02 בשר ושאריות בשר אכילים	23
03 דגים, סרטנים ורכיכות	92
04 חלב ותוצרת חלב, ביצים; דבש טבעי; מוצרים מן החי הראויים למאכל אדם	15
05 מוצרים שמקורם מבעלי חיים לנמ"א	7
06 אילנות וצמחים חיים אחרים, פקעות, שורשים וצמחי נוי אחרים	1290
07 ירקות, שורשים ופקעות הראויים למאכל	7246
08 פירות ואגוזים למאכל; קליפות של מלונים ופרי הדר	5919
09 קפה, תה, מתה ותבלינים	165
12 זרעי שמנים; גרעינים, פירות, צמחים תעשייתיים ורפואיים, קש ומספוא	2039

11	שרף עצים; שרפים, הפרשות ותמציות צמחיות אחרות	13
11	שמנים ושומנים מבעלי חיים וצמחים; שעווה מבעלי חיים או מצמחים	15
312	תכשירים מבשר, מדגים או מחסרי חוליות אחרים החיים במים	16
35	סוכר לסוגיו וממתקי סוכר	17
30	קקאו ומוצרי קקאו	18
232	מוצרים מדגנים, מקמח, מעמילן או מחלב; מוצרי מאפה	19
199	תכשירים מירקות, מפירות מאגוזים וצמחים אחרים	20
1116	תכשירי מזון שונים	21
87	משקאות כוהליים וחומץ מלח; גפרית; אדמות ואבן; חומרי גבס, סיד ומלט	22
7		25
996	כימיקלים אנאורגניים	28
8394	כימיקלים אורגניים	29
2554	מוצרים פרמצבטיים	30
38	תמציות לבורסקאות ולצביעה; חומרי צבע, מרק, דיו מסטיקים	32
2730	שמני תמצית וריזינואידים; תכשירים של קוסמטיקה וטואלט	33
411	סבון; תכשירי כביסה, סיכה, הברקה, מירוק, נרות, תכשירים דנטליים	34
65	חומרים אלבומיניים; עמילנים שלאחר שינוי, דבקים; אנזימים	35
78	טובין פוטוגרפיים או סינמטוגרפיים	37
13882	מוצרים כימיים שונים	38
9931	פלסטיק ומוצרו	39
764	גומי ומוצרו	40
13	פריטים מעור מעובד; חפצי נסיעה; מוצרים ממעי בעלי חיים	42
11	עורות פרווה ופרווה מלאכותית ומוצריהם	43
442	עץ ומוצרים מעץ	44
2	מוצרים מקש או חומרי קליעה אחרים; מוצרי נצרים	46
383	פולפה מעץ או מחומר סיבי תאיתי אחר; פסולת וגרוטאות של נייר או קרטון	47
392	נייר וקרטון, פריטים מפולפת נייר, מנייר או מקרטון	48
652	מוצרי תעשיות הדפוס: ספרים, עיתונים, תמונות, כתבי יד	49
8	צמר, שיער בעלי חיים עדין או גס; חוט ובד ארוג משיער סוס	51
2	כותנה	52

172	נימים עשויים	54
8	קציץ סיבים עשויים	55
	מוך, לבד ובדים לא ארוגים; חוטים מיוחדים;	
272	פתילים, חבלים וכבלים	56
	בדים ארוגים מיוחדים, תחרה מרבדי קיר;	
47	עיטורים; רקמה	58
1	בדים סרוגים או צנורים	60
800	פריטי לבוש ואביזרי הלבשה סרוגים או צנורים	61
	פריטי לבוש ואביזרי הלבשה שאינם סרוגים או צנורים	
280	פריטי טקסטיל אחרים; בגדים ופריטי טקסטיל	62
791	משומשים, סמרטוטים	63
21	מנעלים, קרטוליות וכד'; חלקי מוצרים אלה	64
5	כיסויי ראש וחלקיהם	65
355	מוצרים מאבן, גבס, מלט, אסבסט, נציץ וכד'	68
21	מוצרי קרמיקה	69
24	זכוכית ומוצרי זכוכית	70
	פנינים, אבנים יקרות, מתכות יקרות, חיקויי	
823797	תכשיטים, מטבעות	71
89	ברזל ופלדה	72
2083	מוצרים מברזל או מפלדה	73
315	חמרן ומוצריו	76
39	אבץ ומוצריו	79
333	מתכות פשוטות אחרות; צרמטים; מוצרים מהם	81
	כלים, מכשירים, כלי חיתוך, כפות ומזלגות	
2326	ממתכת פשוטה וחלקיהם	82
166	מוצרים שונים ממתכת פשוטה	83
11443	מכונות ומכשירים מכניים וציוד מחשבים	84
	מכונות וציוד חשמליים; מקליטים ומפיקים לקול,	
14872	ולתמונה לטלוויזיה; חלקים	85
104	כלי רכב וחלקיהם	87
60	כלי טיס וחלקיהם	88
	מכשירים וכלים אופטיים, פוטוגרפיים, רפואיים	
10915	וכלי מדידה	90
9868	שעונים וחלקיהם	91
39	כלי נגינה	92
53	נשק לא צבאי	93
	רהיטים, כלי מיטה, מנורות, ריהוט רפואי; מבנים	
215	טרומיים	94
	צעצועים, משחקים, צורכי ספורט; חלקיהם	
153	ואביזריהם	95
26	פרטים מיוצרים שונים	96
1926	יצירות אמנות, פריטי אספנות ועתיקות	97

יש לציין כי ייצוא השירותים לשוויץ חווה גידול מתמשך לאורך השנים האחרונות כאשר בשנת 2008 ייצוא זה עמד על כ-450 מיליון דולר, מתוכם כ-150 מיליון דולר שירותי בנייה והתקנת ציוד, וכ-55 מיליון דולר שירותי מידע ומחשוב.⁹

⁹ נתוני למ"ס